

หัวข้อ การส่งเสริมสหกรณ์
ชื่อเรื่อง นักส่งเสริมสหกรณ์ยุคก่อน
ชื่อผู้เล่า นายอักษร เสนาไชย สหกรณ์จังหวัดพัทลุง

เมื่อ ๕๐ ปีก่อน พ.ศ. ๒๕๐๖ สหกรณ์ส่วนใหญ่ยังเป็นสหกรณ์เอกประสงค์ คือ ให้บริการสมาชิกสหกรณ์เฉพาะเรื่อง เช่น สหกรณ์หูกุน จะให้บริการสินเชื่อ สหกรณ์ผู้ผลิตข้าวจะ ให้บริการสมาชิกที่ปลูกข้าว เท่านั้น สหกรณ์ผู้ผลิตถั่วเหลือง จะให้บริการสมาชิกที่ผลิตถั่วเหลือง จะให้เงินกู้ ไปเลี้ยงสุกร เลี้ยงไก่ จนมีการแก้ไขพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. ๒๕๑๑ จึงได้เริ่มมีการควบสหกรณ์ เอกประสงค์ เป็นสหกรณ์เอกประสงค์ เป็นสหกรณ์การเกษตร ระดับอำเภอ ให้บริการหลากหลายธุรกิจขึ้น ธุรกิจสินเชื่อ การรับฝากเงิน ธุรกิจจัดสินค้ามาจำหน่าย ธุรกิจรวบรวมผลผลิต ธุรกิจบริการ เช่น บริการ รถไถ ไปไถนาให้สมาชิก บริการสูบน้ำ ในพื้นที่นาสมาชิก การส่งเสริมสหกรณ์ในสมัยสหกรณ์ ปี ๒๕๑๘ - ๒๕๒๐ ในช่วงเริ่มมีการขยายการจัดตั้งสหกรณ์ให้ครอบคลุมทุกอำเภอ ผม เพื่อน ๆ และพี่ ๆ ที่จบจากรั้ว มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มาสมัครเป็นลูกจ้างชั่วคราวรายเดือนในตอนนั้น กพ.ยังไม่ประกาศรับสมัคร ข้าราชการ พวกเราจึงมีโอกาสได้ไปจัดตั้งสหกรณ์ตามอำเภอต่าง ๆ ผมมีโอกาสได้ไปจัดตั้งสหกรณ์ในดินแดน พื้นที่สีแดง ริมน้ำโขง คือ อำเภอสังขม อำเภอโซ่พิสัย อำเภอเซกา จังหวัดหนองคาย และไปจัดตั้ง สหกรณ์ในเขตพื้นที่ชายแดนเขมร คือ สหกรณ์การเกษตรโนนดินแดง จำกัด อำเภอสะพายทราย ที่ติดกับ อำเภอตามพระยา จังหวัดปราจีนบุรี มีการสู้รบของกองทัพทั้ง ๒ ประเทศทุกวัน จะต้องมีการคอยคุ้มกัน เวลาออกไปประชุมกับชาวบ้าน

การจัดตั้งสมัยก่อนจะมีหัวหน้าทีมซึ่งเป็นข้าราชการ ระดับซี ๔ ส่วนใหญ่จะอายุ มาก มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์ ระดับซี ๑ หรือ ซี ๒ รวมทั้งผมที่เป็นลูกจ้างชั่วคราว ซึ่งเรียกเป็น ตำแหน่ง นักสหกรณ์ตรี หรือ ระดับซี ๓ เป็นผู้ช่วยคอยจดบันทึกรายงานการประชุม การพิมพ์หนังสือ เอกสารขอจดทะเบียนเป็นสหกรณ์ จะต้องออกไปประชุมกับเกษตรกรตามตำบลต่าง ๆ ในอำเภอนั้นซึ่งต้องให้ ระยะเวลาประมาณ ๒ เดือน จึงจะจัดตั้งสหกรณ์เสร็จสมบูรณ์ ซึ่งแตกต่างจากที่ขอจดทะเบียนจัดตั้ง สหกรณ์ในปัจจุบัน ไม่ถึง ๒๐ วัน ก็จดทะเบียนได้แล้ว ผมได้มีโอกาสเรียนรู้ ศิลปะการพูด ศิลปะการ อบรม จากหัวหน้าทีมจัดตั้ง สังเกต จำลักษณะท่าทาง การพูด การพูดในที่สาธารณะ การจับไมล์โครโฟน เป็นการฝึกแบบครูพักลักจำ หรือการได้รับความรู้ แบบ Tacit Knowledge ไม่ใช่ Explicit Knowledge

Tacit Knowledge เป็นความรู้ในตัวตนของแต่ละบุคคล เกิดจากประสบการณ์การเรียนรู้ ประสบการณ์ต่าง ๆ จินตนาการหรือถ่ายทอดในรูปของการแสดงท่าทาง หรือเป็นตัวเลข เป็นลายลักษณ์อักษร ความรู้ชนิดนี้ พัฒนาและแบ่งปันกันได้และเป็นการรู้ที่ก่อให้เกิดการได้เปรียบในการแข่งขัน ส่วน Explicit Knowledge คือ ความรู้เด่นชัด ความรู้ที่เป็นเหตุเป็นผลสามารถรวบรวมและถ่ายทอดออกมาในรูปแบบต่าง ๆ ได้เช่น หนังสือ คู่มือ เอกสาร รายงานต่าง ๆ ซึ่งทำให้คนสามารถเข้าถึงได้ง่ายในชีวิตจริง ความรู้ทั้ง ๒ ประเภทนี้จะเปลี่ยนสถานภาพสลับปรับเปลี่ยนไปตลอดเวลา บางครั้ง Tacit ก็ออกมาเป็น Explicit บางครั้ง Explicit ก็เปลี่ยนเป็น Tacit ผมจึงได้มีโอกาสฝึกพูด การให้การศึกษาอบรม เรื่อง อดทนอดกลั้น หลักการ และวิธีการสหกรณ์ ให้เกษตรกร โดยอาศัยความรู้ที่ได้เรียนวิชาสหกรณ์ในมหาวิทยาลัย และได้รับการร่วมฝึกสอนการพูด การฝึกอบรมจากหัวหน้าทีมจัดตั้งสหกรณ์ ทำให้ผมมีประสบการณ์ในการพูด การฝึกอบรมเกษตรกรจนถึงทุกวันนี้

เมื่อ กพ. เปิดสอบข้าราชการ ผมสอบได้และขอบรรจุลงเป็นสหกรณ์อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย ที่ผมเคยไปจัดตั้งมา เงินเดือน ๑,๗๕๐.- บาท แต่ยังไม่ได้ไปอยู่ที่อำเภอ สหกรณ์จังหวัดสมัยนั้น คือ นายเพื่อน โชติช่วง ให้ผมมาฝึกงานสารบรรณ รับ – ส่ง เกษียนหนังสือ พิมพ์ฎีกาเงินเดือน หรือที่เรียกกันว่า ฎีกา ๓๕๐ จะต้องพิมพ์ไม่ให้ผิดถ้าผิดจะต้องพิมพ์ใหม่ หัดพิมพ์ดีด ผมไม่เคยพิมพ์จะต้องให้พี่ ๆ ในสำนักงานสหกรณ์จังหวัดช่วยสอนให้ตอนเย็นเลิกงาน วันหยุดราชการ เสาร์ – อาทิตย์ ก็มาหัดพิมพ์ดีด จนผ่านไปประมาณ ๒ เดือน สหกรณ์จังหวัดจึงให้ผมเดินทางไปเป็นสหกรณ์อำเภอเวียงชัย ไปคนเดียวไม่มีลูกน้อง ไปเข้าบ้านพักข้างล่างเป็นสำนักงานสหกรณ์อำเภอและสหกรณ์การเกษตรเวียงชัย ข้างบนเป็นที่พักของผม ความเป็นอยู่ค่อนข้างลำบาก เลยเวลา ๕ โมงเย็นไม่มีอาหารขายแล้วต้องซื้อมาม่า ปลากระป๋อง ข้าวสารมาไว้ทำกินเอง เป็นสหกรณ์อำเภอใหม่ ๆ จะต้องเป็นที่เลี้ยงให้คณะกรรมการ การจัดประชุมคณะกรรมการประจำเดือน การจดบันทึกการประชุม การจัดทำบัญชีให้สหกรณ์ เพราะยังไม่มีพนักงานสหกรณ์ การพิจารณาเงินกู้ให้แก่สมาชิก การติดต่อ ธกส. เพื่อเปิดเครดิตเงินสดให้สหกรณ์ การติดต่อบริษัทปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช ทุกเรื่องสหกรณ์อำเภอเป็นที่เลี้ยงให้คณะกรรมการ แม้กระทั่งการเก็บรักษาเงินสด สมุดเงินฝากธนาคารของสหกรณ์ สหกรณ์อำเภอจะเป็นผู้ถือไว้ทั้งหมด สหกรณ์อำเภอใหม่ ๆ คนไหนที่ชอบเล่นการพนัน มีความโลภนำเงินของสหกรณ์ไปใช้ส่วนตัวบางคนถูกศาลตัดสินจำคุก ถูกไล่ออกจากราชการ พ่อแม่ต้องหาเงินมาชดเชยให้สหกรณ์ การเป็นสหกรณ์อำเภอหรือการเป็นนักส่งเสริมสหกรณ์สมัยนั้นมันไม่ใช่สอนกันได้ในห้องมหาวิทยาลัย แต่ต้องได้รับการชี้แนะชี้แนะ ถ่ายทอดทักษะเป็นทอด ๆ หรือที่เรียกกันว่า Tacit to Tacit เหมือนอาจารย์สอนวิทยายุทธให้ลูกศิษย์ได้จำกระบวนการท่าทางในเคล็ดวิชาต่าง ๆ แต่ไม่ใช่จะนำ Tacit Knowledge มาใช้อย่างไม่ได้ จะต้องค้นคว้าหาความรู้ใหม่ ๆ ไปส่งเสริมสหกรณ์เป็นการใช้ Explicit Knowledge จึงจะทำให้การส่งเสริมสหกรณ์ประสบความสำเร็จตามเป้าประสงค์ของกรมส่งเสริมสหกรณ์